

Panis Evangelici Fragmenta Qvadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosé & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

XIX. & XX. Quæ est quarta de dilectione inimicorum, & in duas divisu potest, agit de lege mundi circa injurias, qua ultionem esse licitam mundani probant: & hæc est prima pars.
Deinde quæ est ...

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA SEXTA CINERUM
CONCIO QUARTA

DE DILECTIONE INIMICORUM.

Contra Legem Mundi circa injurias: scilicet vindicandas esse.
 & ultionem esse licitam.

Diligite inimicos vestros, Matth.

SICVT sui sunt corporum nostrorum morbi, ita etiam sui sunt animorum: ex omnibus autem animorum morbis nullus difficilius curatur, quam odium. Certè superbia difficulter curatur, unde tam pauci sunt humiles: ægrè amor & impudicitia: ægrius avaritia, ait S. Chrysostr. sed odium, omnium ægerrimè: aliud enim est excarescentia seu indignatio, aliud ira, atque odium, ait S. Basilius: prima facillè extinguitur, alterum multo tempore durat, neque facillè sanatur. Non ideo tamen æger est deserendus, quia periculosè ægrotat: Immo tunc magis elucet ars Medici. Ac licet in morbis corporis multi sint incurabiles, unde Hippocrates sect. 12. aphor. 42. Levem Apoplexiam ait ægrè solvi, sed fortem, & validam non posse omnino, ideoque quorundam morborum curationem prohibet; quod curari non possint: tamen in morbis animi nulli sunt insanabiles, propter animi mobilitatem. Propterea age aggrediamur hodie difficilimum omnium morborum animi sanare, hoc est odium, iram, & appetitum vindictæ: sed quoniam multi hunc ferinum appetitum non moribus solum, sed etiam doctrinam defendunt, utrumque adoriamur, & non tantum voluntatem, sed etiam intellectum

perfanemus: neutrum facere possumus, absque gratia, illam petamus à Deo, ope virginis. *Ave Maria.*

CVM hic mundus unius Dei sit opus, perfectam habuit initio speciem atque imaginem unitatis: sui principij, adeo ut in omnibus suis partibus perfectam habuerit unitatem. Sed hæc unitas non diu perseveravit invidia Diaboli, cumque unitatis prima divisio sit in duo, statim divisus est hic mundus, quasi in duas familias, vel in duo Regna: quorum unus caput, & princeps, & Rex legitimus fuit Deus: alterius princeps, & tyrannus fuit Dæmon: secundum illud Christi, Ioan. 14. *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam:* id expressit S. Augustinus per duas civitates, quas à duobus amoribus constitutas fuisse dicit, unam ab amore Dei, alteram ab amore sui. Fecerunt itaque civitates duas, amores duo, & hoc habent ut in omnibus contrarietatem habeant, una enim incipit ab amore sui & desinit in odium Dei: altera verò incipit ab odio sui, & desinit in amorem Dei. Itaque harum civitatum Principes Perpetuo inter se dissensere: unde ut ait S. Ioannes, *In hoc apparuit Filius Dei ut destruat opera Diaboli:*
 Ita

Ita etiã cives utriusq; civitatis perpetuũ bellũ inter se gessere: Ita Cain Abelẽ persecutus est: Elaiũ Jacobum, Sautũ Davidem, filij huius sæculi filios lucis, *Johan. 15. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret: Quia vero de mundo nõ estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*: Ita amborum mores sunt longè dissimiles, pugnantia instituta, leges planè contrariæ: sed omiffis cæteris, de unã tantum hodie iudicium instituendum est, nimirum de eã quæ respicit injuriarum condonationem. Lex mundi est, nullam ab alio offensam ferendam esse quæ possit vindicari, & nunquam injurias obliviscendas: Lex Christi est, diligendum esse inimicum, & quamlibet injuriam esse condonandam. S. Chrysof. homil. 27. in Epist. ad Roman. Meminit cuiusdam dicti nonnullorum; Si me dilexerit, diligam: Si me dexter quoque non dilexerit oculus, effodiam illum: Longè aliter Christus, *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos*: Ego utramque legem vobis iudicibus ante rationis tribunal hodie examinare aggredior, nullã factã utriusque roboris, & æquitatis dissimulatione.

Incipiamus ab eã quæ injuriarum memoriam & ultionem non tantum permittit uti licitam, sed etiam ut utilem & necessariam præcipit. Cuius legis defensionem à mundano sapiente ita factam, me aliàs audivisse memini:

Non sum nescius in eã causã quam hodie coram vobis iudicibus defendo, licet plurimos habeam approbatores, me tamen aliquos licet paucos habitu-

rum adversarios, uti in rebus omnibus sunt hominum ingenia, & mores, neque enim eadem omnibus probantur, adeo ut nulla sit tam evidens, certa que veritas, quæ non aliquos nanciscatur adversarios; scio quæ ad naturæ ipsius defensionem, & inculpatam verius tutelam, quam iniuriæ irrogationem diciturus sum, ab omnibus nationibus, seu barbaris, seu excultis, recepta esse: non ignoro tamen esse aliquos, falso virtutis nomine, & ementitã generositatis specie, qui velint in nobis omnem injuriarum sensum ita extinctum esse, ut cum Stoicis ne se quidem offendi posse dicant: Ita Cato colaphis cæsus negavit se percussum, quem sic extollit Seneca lib. de Constantia cap. 14. Cato percussus in os, negavit factum: majore animo non agnovit, quam ignovisset: quæ sic dicta, specie sunt maiora quam veritate: Verum ne præjudiciis cõtra nos agatur, aliquæ vel invidiæ, vel suspiciones amovendæ sunt. Quorum,

Una esse posset ut malè existimemur amatores injuriarum, & ad aliorum defensionem propensi, aut amatores rixarum, ac jurgiorum, quo hominum genere nullum est odiosius, qui non solum ab omnibus Communitatibus, sed etiam ab Urbibus & Republicis, immò ab omni hominum cœtu longè arcendi sunt, & eiiciendi: qualibus hominib? tantum abest ut faveamus, ut potius contra eos decertemus: Neque enim eos laudamus qui injuriam inferunt, sed qui ulciscuntur, primi enim sunt injuriosi; alij vero injuriã quantũ possunt, & à se, & ab aliis amoliuntur: Nam sicut non laudamus, aut approbamus crimi-

inimicum auctores, sed vindices, eodem modo damnamus eos, qui injuriam irrogant; eos autem laudamus & approbamus, qui injuriarum auctores reprimunt, & ulciscuntur; quasi injuriarum vindices, atque hostes.

Altera suscipio esse posset nimis teneritudinis animorum, quâ fieret ut nimis delicati & ad omnem injuriam molles effemus, ut qui rebus omnibus offendamur, qui unius aciculæ puncturam, mortale vulnus interpretemur, aut adeo simus iracundi, ut ad minima bilis nostra commoveatur, aut ita morosi & impatientes, ut singulis nos lædi queramur, & omni occasione omnibus inimici fiamus; ita ut nihil unquam cuiquam à nobis parcat: Nos non salutavit aliquis, aut imprudentiâ, aut alio casu: haud dubie, quia nos contempsit: Non blandè, aut urbanè respondit: hostis est, aut inimicus: facete locutus est, & festivè, aut subrisit: contumeliose tractavit: Beneficium non fecit aut negavit: aperte inimicus est, & odit: odio odium reponendum est: durius locutus est, aut se vel alium mihi prætulit, aut re minimâ offendit: injuria hæc sanguine luenda est: Quæ agendi ratio si semel inter homines locum habeat, nullus unquam erit amicus, omnes erunt hostes, cum omnibus hominibus inimicitia suscipienda sunt, & gerenda: & iam uni homini orbis totus incolendus est, & omnes eiiciendi, si quietè vivere velit: Nolim adeo delicatam esse amicitiam, ut quâlibet injuriâ esse desinat, sed nolim etiam adeo esse stupidam ut nihil sentiat: fateor multa ab amicis, immò & passim ob omnibus

multa esse ferenda & dissimulanda que humanæ conditioni condonentur: sed assero quasdam esse offensas quæ cum amicitia, constare non possunt, quasdam esse quas aut non sentire, aut dissimulare, aut ignoscere, aut non ulcisci nemo possit, qui non sit vel servilis ingenij, vel abjectæ & stupidæ mentis, aut ingeniorum Princeps, Aristoteles multis in locis: Hoc etiâ innuit Ecclesiast. cap. 22. *Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic & qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam. Ad amicū etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus. Ad amicum si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio; excepto convitio, & improperio, & superbiâ, & mysterij revelatione, & plagâ dolosâ: in his omnibus effugiet amicus.* Ex quo loco colligitur quasdam esse offensas quæ condonentur, quasdam autem quæ nunquam.

Tertium est ne videamur Evangelicis documentis adversari, quæ præcipiunt inimicorum dilectionem, *Diligite inimicos vestros, & benefacite ijs qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos*: sed sciendum est plurima esse in Evangelijs quæ non continent præcepta, sed cõsilia: de cõsilijs autè dicitur *Qui potest capere, capiat*, qui modò loquedi significat non hoc esse omnium capere, & qui non capiunt, non peccare, quod de inimicorum dilectione, accipere debemus, scilicet non esse præceptum, sed consilium, à quo recedi potest cum ratione, ut sciamus non omnem vindictam damnari: Hos scopulos prætervehi ad rei ipsius probationem veniamus: ac doceamus vindictam non mo-

vindictam non modò non esse illicitã si sit iniuriã indebitã, sed plerùmque etiam rationabilem esse, perutilem, ac ferè necessariam:

1. Ratio peti potest ex ipso totius naturæ sensu, omnia enim se se tacito quodam instinctu tuentur atque defendunt, & injuriam propulsant. Id videre est in rebus insensatis, ut elemētis, quorum perpetua pugna est, in Plurib⁹ mixtis, plantis, & arboribus, in quibus mirabiles videmus sympathias, & antipathias; in omnis generis animalibus, in pueris, in quibus natura sola est, non mores, non aliena persuasio: Quæ autē secundum naturam sunt, ea in vituperationem & reprehensionem cadere nō possūt, utpote quæ carēt malitiã: Quid quod, licet nociva animalia occidere, venenosas herbas eradicare, hostes suos propulsare, & consequenter suos etiam inimicos ulcisci. Audi quid dicatur Numerorum cap. 25. *Hostes vos sentiant Madianitæ, & percutite eos, quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, & decipere insidijs, per idolum Phogor:* Hinc bella possunt esse licita & iusta, quãdo aliter allatæ injurię satisfactio haberi nequit: Quia sicut princeps potest internos malefactores compescere, & punire, ita potest etiam externos: Nam principes alij alijs ratione injuriæ quodammodo subijciuntur, atque ita malefactores, seu injuriæ illatores, compesci, & castigari bello possunt: Idem cogita, respectu singulorum, cum aliter ius suum repetere nō possūt, quam ultione, id ipsis esse licitum, nam sicut unicuique licet jure naturæ vim vi repellere, ita eodem jure licet vim jam illatam resarcire, cum tandiu duret damnum quandiu non est vindicatum:

2. Ratio petitur ex sensu sapientum ne putes depravatum esse illum communem naturæ sensum: Nam uti advertit S. Ambros. lib. 2. de Abraham cap. 6. dictum fuit Chilonis, unius de 7. sapientibus Græciæ: affectus injuriã, reconciliare, contumeliam verò ulciscere: Lactantius lib. 6. Institut. cap. 18. refert Tullij dictum. Vir bonus, nemini noceat, nisi injuriã laceffitus: Aristotel. lib. 4. Ethic. cap. 3. agēs de homine magnanimo; ait, cum non esse maledictū, ne in inimicos quidem, nisi ob contumeliã: apertè significans, iustū esse pro illatã contumeliã, contumeliam & maledictum reponere: Ex quibus locis patet 1. Virum bonum, non debere ultro injuriam irrogare: 2. Non sufficere quamlibet injuriam ad ultionem provocandam, nam leves negligendæ sunt, & ignoscendæ: 3. Quasdam esse injurias quæ non debeant condonari, qualem dixerunt Aristoteles, & Chilo unus ex 7. Græciæ sapientibus esse contumeliam: Ratio esse potest: Quia ex Aristotele 2. Rhet. cap. 2. Contumelia est, damno, atq; dolore affici in ijs in quibus turpe est pati: nempe circa honorem qui nobis vitã charior esse debet. Nam si dixit Sapiēs Ecclesiastici 41. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni,* certè nemo negligere debet recuperationem honoris, quæ fieri nō potest, nisi per vindictam, quæ honorem repetit ab injusto detentore:

Hinc multi Duella apud milites, & Nobiles, & Aulicos usitata, defendunt: nō illa quidē quæ sine ullã occasione, aut solã temeritate, aut vanitatis studio

studio, aut alios laceffendi libidine fiunt, sed quæ sui honoris defendendi causâ suscipiuntur: eo quippe res recidit ut nullâ jam sit in Nobilibus, sui honoris aut defendendi aut recuperandi ratio, quam si aut duellum oblatum admittant, aut offerant sui honoris injusto raptori: Nam si ad obtinendam vel retinendam aliquam dignitatem, licet cum alio qui obsistit, etiam cum vitæ periculo decertare, quis dubitet, non licere quoque acceptationem Duelli, quæ jã ex consuetudine, inter nobilitates receptâ, ad sui honoris integritatẽ servandam necessaria est: Cum enim, ut ait Philosophus lib. 4. Ethic. cap. 3. bonorum omnium externorum maximum sit honor; quod hinc probatur, quia Dijs ipsis, tribuitur, & quia à viris maximis, & in dignitate positis affectatur, & quia uti præmium, ob res præclarissimas, tribui solet: certè quod pro cæteris bonis licitum est, ut pro divitijs, & libertate, multò magis pro honoris conservatione: Et quidem si actus invadendi furem aut prædonem, conantem pecuniam meam auferre, quam aliter recuperare non possum, est licitus: quis jam dubitet licitã esse acceptationem Duelli: cum in eã solâ sæpe sit honoris sui defensio, aut ablati recuperatio. Nec satisfaciunt qui eiusmodi honoriem imaginariũ esse dicunt; Quia cum ex Philosopho honor, nihil sit aliud, quam judicium, & testimoniũ de alterius excellentiã, cum jam ex cõmuni opinione hominum, & ex receptã consuetudine factum sit, ut ad eiusmodi judicium de alterius excellentiã, in Militum & Aulicorum, atque Nobilium mentibus, necessaria sit accepta-

tio Duelli; Jam ex eiusmodi acceptatione, eorum honor dependet: Nec magis etiam me movet, quod dicatur, illud judicium esse erroneum, cũ ea causa non sit omninò sufficiens, ut tale iudiciũ feratur? Nam satis est, ita se rem habere, & ita fieri, cum honor sit tantũ existimatio de alterius excellentiã; & existimatio oriatur ex cõmuni hominum sensu, licet ille sensus, oriatur ex causâ minimè sufficienti, ex parte obiecti: sicut quotidie fit, ut aliquis ex falsâ accusatione honorem perdat, verè enim perdidit: Ita fit in eã nobiliũ existimatione: Nam ut demus causam non esse sufficientem, quia tamẽ ita passim creditur apud nobiles, is qui Duellum non acceptavit, honorem suum perdidit ut apud Lacedæmonios, qui clypeum abjecit? apud alios, qui terga vertit: licet non apud Parthos, quod isti fugiendo pugnarent: ut apud Iaponicos, qui mori iussus à principe mortem gladio sibi non conscivisset: Itaque licitum erit acceptatione Duelli honore suum recuperare, cum ea unica recuperandi ratio relicta sit: Neque magis terreor legum prohibitione, & Principis decreto, sub gravibus pœnis, Duellum quâcunque ex occasione prohibetis: Nam vel aliquis dicere posset, eiusmodi leges tantũ esse pœnales, quæ ad pœnam tantũ obligent, non ad culpam: quales multæ sunt ad politicam? vel uti aliquando dicitur, dari bellum utrinque iustũ: Itaque justam esse principis prohibitionem, & justam esse priuatam Nobilis actionem: Principis quidem, ne si Duella permitterentur, aut sinerentur inulta, multis daretur occasio inferendæ injuriæ,

prætextu ultionis, & honoris recuperandi: Privati autem hominis, qui possit honorem suum vel tueri, vel recuperare, non minus licite, quam quilibet sua bona. Denique dicere forsitan aliquis audacius posset, Principem esse quidem posse bonorum meorum, immo etiam & vitæ meæ dominum, sed non etiam honoris mei, atque famæ: Itaque sicut leges dum prohibent, ne quis privatâ authoritate, sua repetat, non impediunt justam compensationem, dum aliter mea recuperare non possum: ita mihi quoque licitum est, illâ unicâ mihi restante actione, honorem meum, aut defendere, aut recuperare:

3. Ratio hinc petitur quod hic sensus totius naturæ, & omnium sapientum non sit malus, & illicitus.

Probatur 1. Quia non est injustus: Neque enim vindicta violat ius alterius; sed potius, qui primus injuriâ intulit, jus violavit, & lædendo alterius jus suum amisit, itaque vindicta non est iniusta: Vnde Aristoteles 2. Rhetor. cap. 2. Qui par pari reddunt, non contumeliatur, sed ulciscuntur: quasi diceret non esse illos injuriosos, neque contumeliosos, sed illatæ sibi injuriæ vindices: & hinc oritur quod communiter credatur, eos passim iuvari à Numine qui sunt offēsi: quod ex parte illorum sit jus: itaque Aristot. loc. cit. cap. 5. ait affectos injuriâ esse confidentiores, quod credatur Deum opitulari injuriâ affectis: Vnde in fine libri de Mundo ad Alexandrū. Ultio, comes est Numinis: ac licet leges aliquando vindictam prohibeant, non tamen sequitur esse illicitam, sed tantum esse contra obedientiam Legis-

latori debitam, si ille perfectam à nobis exigat patientiâ: verum sicut in bonorum injustè ablatorum restitutione, cum non sunt aliæ viæ recuperandi, licet ea per occultam compensationem resumere: ita cum aliquis injustè meum honorem retinet, si aliter recuperare non possum, quam reponendo injuriam, quis dubitet in eo casu licitam esse ultionem?

Probatur 2. Quia qui se ulciscitur, non modo injustus non est, cum nullius ius violet, sed etiam iustus est, & positivè iustitiam exercet: Nam uti agnovit Aristot. 5. Ethicor. cap. 5. Multi, inter quos fuerunt Philosophi Pythagorici, ipsam repassionem iustam esse docuerunt: itaque definiētes iustum, repassionem esse dixerunt: unde adeo laudata fuit iustitia Rhadamanti dicentis. Si contra passus fuerit, quod fecerit idem: iudicium planè rectum, vindictaque fiet: Eadem quoque fuit lex 12. Tabularum: si membrum rupit meum ex pacto, talio esto: imò in lege divinâ, idem præcipitur Exod. 21. & Levit. 24. *Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut fecit, sic fiet ei: fracturam pro fractura; oculum pro oculo: dentem pro dente restituat, qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur:* Hinc docet Aristoteles 1. Rhetor. cap. 12. Facile injuriam irrogari iis, qui aliis injuriam intulere, aut inferre solent: Rationem subdit. Nam id non videtur ferè injuria, cum tale perpeffus quispiam sit, quale ipse facere solitus sit: & si quis convitiari solitum verberaverit: vel eos qui male fecerunt aut voluerunt, aut facturi sunt: nam & voluptatem id, & laudem habet, nec ferè iniuria esse videtur:

Quod

Quod dicit eiusmodi retributionē habere voluptatem, novā aperit rationē iustitiæ: Nam sicut Injuria dolorem affert, quia fit contra voluntatē eius qui patitur injuriam: ita voluptatem habet retributio, & ultio: in eo igitur est iustitia, ut sicut qui offendit, ex alterius dolore voluptatem cepit, quia excellere sibi visus est: ita vicissim alter ex eius dolore voluptatem accipiat, quasi reciprocante victoriā: Unde idem 4. Ethicor. cap. 5. distinguens varios iræ gradus, ait esse aliquos, qui odium diutius retinent, & eos vocat amaros, neque eos placari vult, nisi ultione: Amari (inquit) longo tempore sub irā sunt, detinent enim ipsam: sed ubi reddiderint, cessant: ultio namque ponit iræ modum, pro dolore voluptatem efficiens: quod si hoc non fiat, habent ipsum pondus: Hinc docet 1. Rhet. cap. 10. differre pœnam, & ultionem: Quia pœna eius gratiā fit qui patitur: nam aut emendatur, & corrigitur, aut impeditur ne amplius peccet: ut nemo pereat ait Seneca l. 1. de Ira c. 6. nisi quē perire, etiā pereūtis intersit. ultio verò eius est, qui facit, ut expleatur: Hinc quidā dixerunt nihil esse gratius, aut iucundius ultione: sic Aristot. 1. Rhetor. cap. 11. ulcisci iucundum est: quod si non assequaris, triste: si assequaris, id iucundū est: Qui verò irascuntur, magno perere dolent, non ulti: Idem lib. 3. Ethicor. Ira voluptatē quandam habet, cum spe, nempe ulti-onis sumendæ:

Probatur 3. Ex publicā scelerum vindicatione, quam nemo negat esse iustissimam, cuius exemplū habemus in iustitiā divinā vindicativā, quācū

eius sanctitate, & bonitate, rectē coherere, optimē docet S. Cyril. Alexandr. contra Iuliani Apostatæ calumniā lib. 3. adversus ipsum: & probat S. Cyrillus 1. Quia constat esse bonum, non ferre mala. quæ coercere potest, ac debet hæc iustitia: 2. Quia constat supplicia iusta esse veluti vincula, quibus improbitas constringitur, ne licenter in quodvis scelus feratur; quod impedire, nemo improbet sane mentis: alioqui omnes leges damnandæ essent, quibus firmandis Legislatorum providentia, non sine ratione, supplicium adjunxit; quasi retinaculū sceleris: Eodem sensu Synesi⁹ Epif. 121. Publicus gladius, non minus, quā lustralis aqua, quæ in templorū vestibulis collocatur, civitatis est piaculum: Idem voluit Apostolus Rom. 13. *Vis nō timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa: si autem malum feceris, time: non enim sine causa, gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit:* Plato lib. 9. de Legibus. Profecto legum optimarū officium esse dicimus, ita animos hominum instituere, ut oderint injustitiam, &c. Legislator id assequatur, seu voluptate, seu dolore: vel honore, vel infamia: quos verò insanabiles esse senserit, ultimo supplicio hos afficiat: Nam horum exemplo, à peccato cæteri deterrentur, & improbis hominibus, civitas ipsa mundatur: Et ut ait Seneca lib. 1. de Ira cap. 8. Qui vivi noluerunt prodesse, morte eorum certē res publica utatur. Sed 3. præcipua, & quasi fundamentalis ratio est: quia eō aliquando devenitur. ut & cōmunitati, & parti læsæ satisfieri nō possit, nisi supplicio lædentis: unde utique ei pœna debetur.

Ad

Ad hæc quælibet injuria, iusto suo stipendio digna est, illud autem non est aliud quam pœna: Nam quantum quis male sibi in pravo opere placuit, tantum debet pœnæ, prudenter definitæ, repositione tristari, & hanc causâ plec- tendi iustam esse, & legitimam agnos- cit S. Aug. lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione cap. 16. & 34.

Hoc posito tria hinc infero: primû est eiusmodi: igitur vindicatio, & ultio, ex suâ naturâ non est illicita. alioqui neque publica licita esset, quod nemo ratione præditus negare audeat: fecus enim lata via criminibus operiretur, dum mali nihil timerent, ac nullum esset vitiorum repagulum, & impedimentum: 2. est, quoniam sæpe Iudices ac Magistratus reos non puni- ût, neque satisfaciunt læso, hoc illi unû superest, ut quo ipse modo potest, jus suû repetat, atque refarciat, quod quia sæpe nõ potest, nisi priuatâ, uindicta se- quitur eâ posse adhiberi, ut mediû uicû sua recuperandi: 3. est, ut in ijs casibus, in quibus publica iustitia non potest, aut non vult vindicare læsum, in illis quilibet possit suum jus ab inimico re- petere: cæteroquin contingit, quod dicit Ecclesiastes c. 4. *Vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorû violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.*

Probat 4. Quia oportet modum imponere injurijs, quod non melius fit quam vindicatione: sicut enim scelera multiplicantur, si non puniuntur; ita injuriæ, si non vindicentur: quod patet experientiâ. Neque enim facile aliquis illum offendit, qui nihil igno-

cit, è contrario verò qui ovem se præstat, facile à lupo devoratur, & hoc Reipublicæ utile est, ut nonnullorû audacia coërceatur: Hinc Aristot. 1. Rhetor. 12. enumerans eos qui facile injuriâ afficiuntur, sic loquitur: Illi facile injuriantur, qui affecti à multis iniuriâ, non curarunt de ultione: Nam uti dicitur in Proverbio, Mysorum præda sunt: Mysi autem abjectissimi fuerunt hominum, unde pro ultimo hominum apud Tulliam dicitur, ultimus Mysorû: qui itaque nullam habent defensionem, neque se vindicant Mysorum præda sunt, hoc est omnibus, etiam abjectis- simis hominibus expositi sunt, & ab omnibus malè tractantur. Idem dicit de iis, qui nec ad dicendum, nec ad faciendum, multum valent: nam ii aut ulcisci negligunt, aut reconciliantur, aut non ad finem usque persequuntur: Item de iis quibus inutile est tempus consumere, dum iudicia, & compensationes expectant, quales sunt advenæ & opifices, qui injuriantes sibi, parvo absoluunt, & facile mitigantur. Et loquens de iis qui facile injuriâ afficiunt, inter alios eos indicat qui se veniam facile consecuturos sperant, præsertim in rebus quæ occultari possunt. Ex quo Philosophi discursu patet causam ordinariam cur facile injuria fiat, esse, quod non satis qui offensi sunt se ulciscantur, ideoque vel eo solo nomine licitam esse vindictam, ut injuriis modus imponeretur.

4. Ratio petitur ex eo quia vindicta pertinet ad fortitudinem, ille enim fortis est qui est invictus, & consequenter qui repellit injuriâ, si non omnem, nã aliqua

aliqua ob levitatem negligi debet, sed eam certè quæ honorem attingit, & quam ut ait Philosophus, turpe est pati: unde uti diximus, Idem Arist. 4. Ethicor. cap. 3. docet virū magnanimū non esse maledicum, ne in inimicos quidem, nisi ob contumeliam, aperte indicans esse aliquam injuriam quam vir magnanimus pati non debeat, sed ulcisci: & illam dicit esse contumeliā: quia ex eodem 2. Rhetor. cap. 2. in eo est contumelia, quod quis damno, aut dolore afficiatur, in quibus turpe patienti est, non ut qui facit contumeliā, idem faciat quod sibi factum est, sed ut voluptate afficiatur: In eo autem est voluptas, quod putet se malè agendo, magis excellere: in quibus verbis Philosophus includit causas ob quas vir magnanimus non debeat pati contumeliā, quia turpe est patienti, quia vera iujuria est, cum non sit retributio, denique quoniā est contemptus personæ: Itaque in univèrsū idem ipse pronuntiat 5. Ethic. cap. 5. Homines aut reddere malum quærunt; quod nisi fiat, servitus esse videtur, quia servo non licet in dominum etiam injustè savientem assurgere, aut retribui sibi bonum: quod nisi fiat, actus dandi, beneficiūque non sit, ideoque gratiarum templum in mediā civitate condere soliti erant, ut retributio sit: hoc enim gratiæ proprium est. Quasi diceret, tam esse justum reponere injuriam, quàm justum est beneficium reponere: si enim primum non fiat, perierit libertas: si secundum, perierit beneficium: Idque etiam de Deo pronuntiat Scriptura 2. Reg. cap. 22. *Cum electo, electus eris: Et cum*

perverso, perverseris: Etenim Deus in præstantes in beneficiendo, eodem modo se gerit, magnis eos beneficijs cumulans: Quod si quis suam justitiam deserat, (hoc enim est perversum esse.) Ita Deus suum morem deseret, & ex bene faciente, puniens evadet. Idem sæpe inculcat, Levitici 26. *Si ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoque cōtra vos adversus incedam:* Et Christus Matth. 7. *In qua mensurā mensi fueritis, remetietur vobis*: sed signanter Deuter. 28. *Sicut ante letatus est Dominus super vos: bene vobis faciens, vosque multiplicans, sic letabitur disperdens vos, atque subvertens, ut auferamini de terrā ad quam ingredieris possidendam.*

5 Ratio petitur ex naturā mansuetutinis, ne videar tam amabilem virtutem impugnare voluisse, quæ certè non in eo consistit, ut nunquam quis irascatur, aut ulciscatur: Nam, ut ait Aristoteles lib. 2. Ethic. cap. 7. & lib. 4. cap. 5. Mansuetudo est mediocritas circa iram: is igitur, ait Philosophus loco ultimo, qui pro quibus, & quibus oportet, & ut oportet, & cum oportet, & quanto tempore oportet, irascitur; laudatur, estque hinc mansuetus: si quidem laudatur ipsa mansuetudo: Defectus verò, siue sit quædam iræ vacuitas siue aliquid aliud, vituperatur: Qui namque non irascuntur pro quibus oportet, & ut oportet, & cum oportet, & quibus oportet, fatui sunt: nam neque sentire, neque dolere videntur: atqui qui non irascitur non est aptus ad ulciscendum: perferre autem calumnias, & suas negligere, est sine dubio servile: Ex quib⁹ verbis constat ultionem, aliquando non modò non esse malam, sed honestam, & actum

& actum virtutis : immò etiam , quod multi mirabuntur , & pauci putassent , actum mansuetudinis , quæ modum ponit circa iram , quem qui supergreditur iracundus est ; à quo qui deficit , præsertim in contumelijs , ex Aristotele , fatuus censendus est , & ingenij servilis , & ut ait in Magnis Moralibus lib. 1. cap. 23. ἀνάγυτος. stupidus , torpens , insensibilis , & incommobilis , quia nullam rem commovetur , ut qui sit sine sensu , & qui dolere nesciat , quia non sentit : quapropter , ut ait , in reprehensionem cadit . Sicut enim (inquit) non decet excandescere omnibus , & omnino semper , quod facere solent iracundi ; sic neque contra ita se habere ut cuiquam nunquam , is namque incommobilis , & indolens , atque insensibilis sub reprehensionem cadit .

Quæ cum ita sint , vide an jure , an injuriâ , omnis omnino vindicta ab hominibus excludatur , quam tot rationes persuadent : Ego quidem nolim illam crudelem , & cruentam vindictam , quæ non nisi cædes molitur , & tantum alijs nocere quærat : sed aliam laudo generosam , & nobilem , quæ uti nullam ultro facit injuriam , ita nullam , si gravis sit , patiatur . Nolim ego homines , ad rixas , & jurgia , & contentiones incitare , scio enim eos qui ad eiusmodi , aut naturam , aut consuetudine proclives sunt , & incitati , odiosos esse , & intolerandos , & generis humani pestes esse : sed nolim etiam homines esse stupidos , & fatuos , & insensibiles , & assuetos servituti , qui abjecta quæque ferant cum dedecore . Non omnis vindicta crudelis est , si ipsa ita pars est mansuetude-

nis : Non omnis ferox est , & belluina : si aliqua , propria est hominis , non tantum generosi , sed etiam magnanimi . Nolim ego januam aperire rixis , & contentionibus , sed potius velim illis modum afferre : ut qui sunt ad offensionem proclives , sciant se non impunè luros , si virum fortem offenderint . An non illud facere liceat , quod ipsæ leges faciunt , quod magistratus , quod justitia quæ unicuique jus suum reddit ? Sic instituendi sunt & informandi nobilium animi , & quibus natura generosam indolem dedit , nec mollia puerorum ingenia ad molliem inflectenda , nec ad servilem statum deprimenda : leves quidem injurias discant contemnere , & ferre patienter , ne nimium delicati esse videantur , sed contumeliam non leniter ferant , quam ut ait Philosophus , turpe est pati : quod autem turpe est , nemini nisi servo ferendum est , nemo vero turpiter servit nisi cui Jupiter mediâ cerebri partem abstulerit ut dixit Homerus : Ita fiet ut nemo unquam vel in se vel in alijs , quod turpe est & indecorum patiatur : Ita fiet , ut cum privatas injurias , ulcisci assueverint , discant aliquando publicas vindicare : Ita fiet , ut nemo vel palam inimicus esse audeat , vel palam nocere , cum unusquisque intellexerit , nihil se impunè laturum , sed statim adesse vindictam : quando quidem magnis viris æquè persuasum sit , injuriam , neque inferendam esse , neque tolerandam : cum inferre injuriam sit hominis procacis , & injusti : tolerare autem injuriam , hominis sit , aut timidi , aut fatui , aut servilis . Scio hunc discursum , tibi non displicere , ô Nobilitas , quæ

quæ generosos animos geris, cuius prærogativa, & virtus propria est fortitudo, quæ te hortatur ut te indignum nihil facias, aut feras, quod te pati turpe sit: Tu meritò cætera omnia bona externa parvi facis, quæ cum omnibus habes communia, & quibus sine dedecore carere potes: Sed honorem vitæ ipsa habe chariorem, qui te super alios extollit: Ita tui maiores senserunt, ita vixerunt; his moribus cæteros homines superarunt; his institutis educati nihil se indignum passi sunt, sed suum honorem rebus omnibus prætulere, & omne dedecus, & suo, & alieno sanguine redemerunt: Non aliâ de causâ ensis tibi de latere pendet, non belli tantum tempore, sed etiam pacis, non ut facias injuriam, sed ut tibi illatam si gravis sit, aut repellas, aut vindices, ratus te tam lentum esse debere injuriæ faciendæ quam facilem ulciscendæ.

Ecce, Auditores, præclara humanæ prudentiæ effata, ac propè extremum quò aspirare sapientia illâ potest, de quâ loquens Apostolus ad Rom. cap. 8. ait, *Sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta: nec enim potest.* En egregias, quæ prætexuntur causas ad cupiditates animi explendas, atque ad serviendum studio ultionis. En venenum, quo alitur juvenus, & Galliæ totius adolescentium inocentia corrumpitur, eò usque ut neque anathemata Ecclesiæ, neque Principum edicta, neque familiarum mœror, nec suprema quæque acerbitas, nec suppliciorum vis prohibere possint, & abducere à profundèdo Gallorum nostrorum sanguine, quo rixæ animo confictæ vindicentur, lustineaturque honoris species,

qui nullus est, neque alio quoquam nisi mendacij fundamento nititur. Tantine istud est, ut saluti nuncium remittas, labem inferas conscientiæ, crimina mortem millies commerita admittas? animo certè quidem affectuque voluntatis; sine ullo amicorum, propinquorū, affinium, innocentium, respectu, teque addicas ultrò æternis ignibus, offensionis numinis, cruciatibusque nullum finem habituris? Quis tibi futurus est scelus in mortis articulo, ubi te in ultimū præcipitium incumbentem videbis, nihilque expectabis reliquum, nisi postremam summi Judicis tui sententiam? sciscitare ab iis qui mortifero vulnere fauciati sūt in singulari aliquo vel prohibito certamine, ecquis sit ipsorum sensus? attende quantum eos pœniteat facti quod tantopere optarunt, tantoque estimarunt pretio: ut detestabile animi sui propositum cōdemnant, quod alias amplexati sunt? Tum enim verò ignoscunt ijs, qui lethiferam infixere plagam, cum levem antea offensusculam, fictamque damni speciem ulcisci, etiam cum vitæ periculo voluerint. Si fortis est animi vindicta, cur nam ignavi sub vitæ finem evadunt? Cur nō moriuntur uti vixere? Si actus est virtutis, dignusque forti homine, ac eo qui magnanimus vocatur, cur esse probi virtuteque præditi desistunt eo tempore, quo ij etiam qui minimè fuerunt, eiusmodi, esse concupiscunt? Nempe, quia ubi oculos ocludunt ad claritatem solis, eos veritatis splendori aperiunt, & à vitæ erroribus abeunt. Parum tunc ipsorum interest, quid iudicent homines, plurimū autē, quid Deus suprema

Ff veritas

veritas, de ipsorum actionibus iudicet. Quid ad tui defensionem purgatione- que coram maiestatis suæ throno dic- turus es? Agebatur (inquis Deo) de honore meo. At, responderet tibi, de meo etiam agebatur, offensus fueram: Esto, sed offendere me non veritus es. Quod a me factum est, dices, id ego egi secundum mundi leges in quo verfabar, & cuius pars eram: At, secundum meas, dicet, vivere debueras. Nihil feci nisi quod universi homines approbāt: Sed ipsum istud est quod improbave- ram. Me ut honestum hominem gessi: Sed ut nequam improbumque Christi- anum. Egi nihil homine probo indig- num: Tuus iste quidem error fuit, at contrarium præceperam tibi. Mundi fensa infecurus sum: sequi mea debuisti. Vixi ex legibus terræ, cuius incola e- ram: At legibus cœli adversabantur, cuius gratiā te creaveram. Ex rationis usu esse duxi facere quod unusquisque probat: Sed quid rationis habere po- tuisti ad faciendum contra Evangelij veritatem? Voluisti me nobilem nasci: At quid nobilitatis est in ulciscendo, quod postremus hominum facere po- test. Conditionis meæ professio ensem mihi ad latus alligaverat, non ut eo minime uterer: Volo id quidem, sed nequaquam ut temerè gladiatorem a- geres, quò provocares utrumlibet, pri- vatas vindicares injurias, teque omni- bus formidolosum præstares, verum ut propugnares patriam, servires Princi- pi, & pro re nata offensas in Deum ul- cisceris. Dic mihi, charissime Audi- tor, si fortè ultionis studiosus fuisti, quis tibi futurus est sensus, inferorum in tormentis, quibus secundum ea quæ

pronunciāntur in Evangelio, quin dā- nandus sis abesse non potest, cum vin- dicta usus fueris, nec ignoveris inimi- co, post mandatum tibi à Deo sancitū? O quā id temporis, præclara mundi effata, videbuntur tibi non modo falsa atque injusta, sed ridicula prorsus, & dignissima contemptu! Quā parum tuā tunc intererit ab unoquoque lau- datum fuisse, cum ab Deo vituperabe- ris! ornatum fuisse fortis, generosique titulo, magnanimi atque invicti laude, quandoquidem te Deus contrariis o- mnino nominibus damnabit: *Qui me contemunt, erunt ignobiles.* Exile illud cor, homo ille, vi & animo omni vacu- us, non potuit sustinere voculam, con- vicium, despicientiam, torvum oculi coniectum, contemptionem: ulciscen- dum fuit sanguine, & suo, & inimici, u- triusque vitæ, & quod absque indigna- tione dici nequit, propriā salute, quam postposuit vindictæ, ita ut coercere il- lum non potuerint leges, debitaque Principi suo obedientia, subjectio Ec- clesiæ, observantia Evangelio, timor Deo, qui minatus inferos, atque æter- nitatem pœnarum, ipsi ultionem pro- hibuerat. O quā carè honor tibi con- stabit! o quā crudelis tibi vanitas exi- stet! o quā certo ista quam expetieris vindicta subijciat te alteri longè gra- viori, nunquam terminandæ, quæ ad æternitatem usque pervadet. Si hono- ris & gloriæ respectus, saluti consulere Nobilitatem non finit, & reliquos ma- ximè in hominum genere spectabiles, quid arbitrari possumus de aliis ultio- nibus, quæ ad res levioris momenti, vi- liorisque conditionis inter mortales perti-

Pertiuem: *Quia si in vitidi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet?* Sanctus Hieronymus scribens Romanæ mulieri viduæ, eam hisce verbis affatur: Cogita quotidie te morituram, & se secundis nuptiis nõ cogitabis. Idem te commoneo, chare Auditor, de morte crebro cogita, & non tenebit te studium vindicadi quas acceperis injurias: levioris sunt ponderis quàm ut id exigant: meditaberis potiùs rationem vitæ anteaactæ, quam Deo reddi abs te necessarium est. Disceqtationes alias habes dirimidas cum Deo, quæ quidem momendi longè gravioris sunt; namque æternam aut infelicitatē, aut beatitudinē spectant.

Verum, Auditores, cum vos cæco ignoscendi officio astringere nolim, & sine comemoratione rationum & causæ, mihi jam pro Evangelicæ legis defensione dicturo, eandem in audiendo attentionem date, quam hæcenus adpibuisstis dicenti pro infami Mundi lege propugnanda: ut intelligatis quàm optimo jure Legislator noster edictum hoc in Evangelio promulgaverit: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Omnes metas hodie supergreditur oratio, sed id exigit argumentum; nec vobis, etsi fatigatis, eiusmodi productionem fastidio futuram spero.

SECUNDA PARS CONCIONIS.

VT varia esse solent in magna hominum multitudine judicia, non dubito hęc fuisse aliquos qui nõ ita probarint, quod tam multis rationibus sta-

biliverim iniquam Mundi legem, quæ præcipit nullam injuriam condonari, quæ vindicari possit, & injuriam patientiam denotare animum demissum atque servile: & erunt fortasse aliqui, qui in me maioram prudentiã desiderasset.

1. Quia in turbâ plurima sunt infirma ingenia, quæ facillè scandalum patiuntur; & in lege præcipitur Levit. 19 *Nec cæco pones offendiculum.*

2. Quia in materia quæ ad religionē spectat vel salutem, dubia non sunt movenda; ut pote quibus lædatur in multis innocentia, aut simplicitas, cum bonâ fide accipiant quæ proponuntur, solâ inducti ptopponentis autoritate.

3. Quia vulgò exigua ingenia, capaciora sunt difficultatum quas obijci audiunt, quàm solutionum quæ afferuntur: nam ad formandam sibi difficultatem, quilibet juvatur ab ignorantia, & ingenij traditate; ad concipiendam autem solutionem opus est aliquã scientiã, & ingenio: unde de rebus fidei, de principiis nostræ religionis, & de plurimis controversiis, plurimi docent non esse uberiùs tractandum, coram plebe imperitâ, ne multi dubitare incipiant de rebus quas habebant ut certas, cum pauci earum rerum sint capaces: ita Christus quædam initio Apostolis suis occultavit, Ioan. 16. *Multa habeo dicere vobis, sed non potestis portare modò: Et Apostolus 1. Cor. 3. Et ego, fratres, non potui loqui vobis tanquam spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis.*

Et hoc maxime intelligendum est, ubi errores sunt vulgares. Ad hæc in rebus moralibus id valde periculosum est, in iis præsertim ad quas est naturalis inclinatio, & propensio; nam quod amatur, facile creditur.

4. Sed quæ persuadent vindictam, plausibilia sunt: & propterea facile admittuntur; quæ iubent inimicorum detectionem, & difficilia sunt, & magis spiritalia: *Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus*: Præcipue cum ea quæ à fide proponuntur, nostrum captum superent, & quæ sunt Evangelij præcepta, sint contraria sensui, & carni.

Verum cum magna mihi de vobis sit opinio & æstimatio, non timui vobis omnia proponere, cum alioqui sciam ea passim esse in hominum mundanorum sermonibus; quibus ut responderem, ea vobis etiam non fuerunt dissimulanda. Etenim & multum spero à gratia Dei, quæ vestris mentibus lumen, & voluntatibus robur addet. Deinde quam rationabiliter nobis præcepta sit iniuriarum condonatio, hinc apertius ostendemus, cum & probationes attulerimus, & contrariis responderimus cumulatè. Age igitur, aggrediamur.

Legem mundi diximus esse eiusmodi: nullam ab alio illatam offensam ferendam esse quæ possit vindicari, & iniurias nunquam esse obliviscendas: cuius defensionem atque patrocinium, ab homine mundano, secundum omnem humanam prudentiam sapientiam susceptum, sic audivimus, ut Christianis auribus horrorè attulerit. Lex Christi est in toto Evangelio sapius promulgata,

quæ præcipit diligendū esse inimicū, & quamlibet iniuriā condonandam, cuius defensionem suscipimus, contra detestabilia mundi pronunciata. Certè si rem autoritate vellem definire, unico verbo totam causam absolverem. Si dicerem primæ legis, quæ vindictam indicit, autorem esse vel mundum, vel Mundi principem, hoc est Dæmonem: vel prudentiam aut sapientiam carnis, de qua Apostolus Romanorum 8. *Prudentia carnis mors est*; quia infallibiliter mortem affert: & *Sapientia carnis inimica est Deo*; *Legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest*: Alterius autè legis esse Christum, qui datus est nobis à Deo Patre, ut Dominus, & Magister, & Legislator, qui est Sapientia in creata: *In quo absconditi sunt omnes thesauri sapientia, & scientiæ Dei*: qui est prima veritas, quæ nec falli, neq; fallere potest: qui est summa Sanctitas, & in corrupta Iustitia; cuius leges non possunt non esse sanctissime, iustissime, & æquissime, & in seipsis iustificatæ: ex quo fit, ut hoc si solum esset, nobis omnino sufficeret, quod opponere omnibus authoritatibus, omnibus rationibus contrariis, omnibus iudiciis, omnibus argumentis, omnibus legibus consuetudinibus, præiudiciis, convictioibus, demonstrationibus quibuscunque: cum Deū sic pronunciantè audiamus in Evangelio: *Ego autè dico vobis, diligite inimicos vestros*: Nam sicut in rebus quæ nobis ad credendū proponuntur, & nostris sensibus, & experimentis, & rationi, & argumentis, & demonstrationibus, & placitis Philosophorum, & omni sapientiæ humanæ, & carnali prudentiæ, fidem demimus: rebus omnibus in contrarium se erigentibus, unicam

unicam Dei auctoritatem opposcentes, quæ apud nos plus habet ponderis, quàm quidlibet creatum: Ita in morib⁹, & in iis quæ ad actionem pertinent, sola Christi auctoritas sic omnibus rebus præponderat, ut si aliquid damnet aut reiiciat, nullâ apud nos, aut ratione, aut auctoritate, fieri possit non dico certum, & indubitatum, sed vel tantum probabile. Itaque cum ex multis locis Evangelij constet vindictam esse prohibitam, & dilectionem inimicorū esse præceptam, secundum illud Matth. 5. *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: Et Mat. 6. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra: & Matth. 18. Sic Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris:* Quidquid in contrarium afferri potest, non dubito illud esse erroneum, detestabile, & abominandū; nulloque prætextu ultionē esse licitam: nullumque salvari posse, qui quamlibet iniuriam non condonet, qui quemlibet inimicū non diligit: unde Augustinus serm. 5. de Sancto Stephano: *Nemo se circumveniat, nemo se seducat, qui vel unum hominem in hoc mundo odio habet, quidquid Deo in operibus bonis obtulerit, totum perdit; quia non mentitur Paulus dicens: Si dederò corpus meum, ita ut ardeam, nihil mihi prodest.*

Quia tamen ante ipsius rationis tribunal stetimus, ne videamur solâ auctoritate agere, licet auctoritas divina prima omnium, & suprema ratio sit, Age, videamus quantis rationibus lex ista Christi innitatur, & quàm futilibus, & imbecillis funda-

mentis lex mundi impia, quæ vindictâ vult esse licitam, fulciatur.

Tota Dei gubernatio ad creaturæ bonum ordinata est; quia cum Deus nullâ re indigeat, secundum illud Pauli ad Athenienses Actorum 17. *Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo,* omni creaturâ carere potuit; sed quia infinite bonus est, non passus est, se unum bonū omne possidere, sed creaturam & entis & innumerorum bonorum voluit esse participem: hinc factum ut omnem suam gubernationem in bonum creaturæ ordinarit. Itaque cum creaturam rationalem gubernet per legum directionem, eas omnes in bonum eius destinavit. Atque ut de hac una tantum agâ, quâ nobis præcipit inimicorum dilectionem, & injuriarum condonationē; inter cætera eius beneficia, hoc non minimum agnoscit Isidorus Pelusiota libro 3. epist. 234: ad Dioscorum, quod prohibiti sumus injuriam reponere: & licet (inquit) hoc mirum, atque ab hominum opinione remotum videatur, maximum tamen est beneficii genus *evergestas eidos megiston tulkânei.* Atque inter cæteras causas, hæc non minima esse videtur.

Primo, quod longè facilius sit, suavius, atque iucundius ignoscere, quàm vlcisci. Non ignoro atque dissimulo fuisse aliquos qui dicerent nihil esse ultione suavius, atque iucundius; ideoque dictum esse communiter de ira, quæ nihil aliud est quàm amor vindictæ, dicit Aristoteles 2. Ethicorum capite 2. eam defluente melle dulciorem in virorū pectoribus gliscere: cuius rei hanc ipse ex suo sensu affert rationem.

Iram sequitur voluptas propter spem ultionis: iucundum enim est, si quis putat se ea consecuturum quæ expetit: nemo enim quæ sibi videntur impossibilia expetit, quare iratus possibilia sibi expetit, & hinc voluptas iram consequitur, & quoniam in ulciscendi cogitatione immoratur, quæ imaginatio voluptatem efficit similem ei quæ in somniis accidit. Sed si rem exactè examinemus, inueniemus innumera mala pati eum qui iniuriam referre conatur, uti rectè explicat Isidorus Pelusiota libro 2. epist. 67.

Primò quidem in ipso sensu injuriæ, & commotione quam patitur: Imprimis enim (ait Isidorus) ebullit in eo affectus, (aptissimo verbo usus est) uti uti videmus initio tempestatis pontum effervescente; deinde ad vindictæ cupiditatem extimulatur, quod non fit sine sensu & dolore 3. Infinitos fluctus excitat variorum sensuum, qui etiam apparent in exterioribus, in oculis præsertim & toto vultu, in brachiis, in pedibus, & toto corpore; neque enim passio in nobis excitatur sine aliqua corporis immutatione: nulla autem passio graviolem efficit, quàm iracundia, quæ est excandescencia, & ebullitio sanguinis circa cor, unde spiritus vehementissimè inflammantur, & sic inflammati, per omnia corporis membra variè discurrunt 4. Mille cogitationum vias Increditur, dum varia sibi representat. 5. Metus subit, ac tremor, animique angor, qui rationem subdit, iracundiâ nimirum, cum interrumpente, hoc est discerpente, ac metu concutiente, dum illud secum cogitat, quo-

niam pacto quod cupit, assequatur, acceptamque injuriam vindicet: & rectè subjicit Isidorus. An non videtur tibi eiusmodi homo, ante eum qui pœnas daturus est, ipse pœnas dare? Atqui patientiam adhibet, & ignoscit, ab his omnibus exemptus est: totius enim negotij dominus est, & ipse totum absolvit, & quidem uno actu, videlicet patientiâ.

Secundò: Non levia patitur ab odii amaritudine, quòd eum qui illo flagrat nunquam sinit quiescere: nam (ut ait Sanctus Chrysostomus homil. de similitudine) qui vindictam adornat, se ipsum tormento afficit, iram sibi uti carnificem apponens, sua ipsius viscera dilanians. Et sicut furiosi nullâ tranquillitate fruuntur, ita qui similitudinem gerit, & habet inimicum, nullâ unquam pace fruitur: perpetuò æstuans, tempestatem cogitationum in dies aggravans; vide enim quid agat; omnia inimici sui verba & facta secum reputat; ac ne nomen quidem ferre potest: si illum audiat tantummodo nominari, continuo efferatur: magno cum animi cruciatu: ad solum illius conspectum trepidat, & horret, tanquam si ultima pateretur: quod è quid ad illum pertinens, ut vestem, vel donum, vel angiportum videat, omnium istorum intuitu torquetur: ut enim amicorum vestes, vultus, calceamenta, domus, vel angiportus, mox ut visa fuerunt, excitare nos, & commovere solent: ita quoque inimicorum, & odiosorum servus, amicus, domus, angiportus in conspectum datus, aut quodcumque illius monumentum, animum verberat, & alias
super

super alias, ut visum fuerit, plagas incutit. Itaque si vel gehenna deesset, quæ odio laborantibus certa est, tamen vel ob odij ipsius cruciatum condonanda essent peccata: cum autem æterna supplicia eos maneant, quid stultius est, quam hinc & illic semetipsum mutilare, dum de altero se credit ultionem sumere? si enim florentem illum videat, mœrore perit: si afflictum cernat, veretur ne in melius fortuna se convertat, undiq; sibi supplicium adsciscens: cum è contrario ut ait ibidem, nihil facilius sit, quam homini qui te læserit, iram remittere: non enim longis ad id peregrinationibus opus est; non pecuniarum insumptu, non aliorum exorationibus; sufficit ut tantum velis, ac jam virtus illa suum opus explevit: quibus verbis mira veniæ facilitas indicatur.

Tertio: Quatæ difficultates in adoratione vindictæ; nam ut ait Isidorus eo loco, vindicare se volenti, & temporis commoditate opus est, & loco, & fraude, & versutâ improbitate, & armis, & machinis, & adulatione sermonis, & hypocrisi: alter autem qui ignoscit, per se totum absolvit: & ut modo dixit Chrysost. sufficit ut tantum velis, & jam virtus illa suum opus explevit. Itaque rectè idem homiliâ 41. in Acta Apostolorum: Ipsos ulciscendi avidos perdit ultionum meditatio, ut futura præteritiam: nam quantem pufas tormentum esse hominis afflictæ animæ, quotidie cogitare ut ulciscatur inimicum: necessarium enim est apud te flagrare ignem, & incendium in te augescere, dum cogitas quod malum inferes, &c. Quid hac inaniâ molestius, semper contri-

stari, & inflari, & ardere? tales enim sūt animæ eorum, qui ultionem meditantur, &c. Quare bestiam in viscera tua includis? melius esset viperam vel serpentem in corde tuo positam esse, quæ iram vel invidiam: nam illæ quidem statim excuterentur; hæc autem manet semper, dentes fortiter infigans, immissoque veneno, pessimiarum cogitationum exercitus producit.

Quarto: Sed præcipuè patitur in ipsa vindicta, & nocuenti illatione: etenim tam is qui facit, quam qui refert injuriam, seipsum & prius, & gravius lædit, quam eum quem lædit. Audi quemadmodum id explicet Hierax in opere de justitia. Id quod injuriam facit, & molitur insidias, est malitia, quæ ab authore incipiens, in illum qui afficitur, redundat; sed ipsum authorem magis afficit, minus autem qui injuriâ accipit: ab authore enim principium fit motus & excitatio: intus vero concitata semel injuria, parturientem primum incendit, & antequam pepererit, inflammat parturigine, transiensque lædit, & veneno pertinaci inficit; ut ignis antequam ad alia se convertat, ipsam materiam in qua conceptus est, absumat: ita qui injuriam alteri infert, malitiam suam primus experitur, antequam in alios emittat: idem docuit Attalus apud Senecam epistolâ 81. Minimum ex nequitia, levissimumque ad alios redundat: quod pessimum ex illa est, & ut ita dicam, spississimū, domi remanet, & premit habentem. Huius effectus rationem affert Sanctus Chrysost. homil. in epistolam ad Hebræos in morali. Qui nullum est malum, quod

quòd se sistat in eo qui patitur; sed eum quoque qui facit, comprehendit: ut invidus quidem videtur alteri insidiari, ipse autem prior fructum accipit peccati, ut qui tabescat, & corrumpatur, & ab omnibus odio habeatur: Avarus alium privat pecuniis; sed sibi quoque aufert aliorum amorem, & efficit, ut eum omnes maledictis insectentur: Ita iracundus prius seipsum cruciat, laniat & discerpit; dein illum cui irascitur: & universim loquendo, qui bonum parit, & malum, jure merito prior ipse fruitur: & quemadmodum aqua vasa implet eorum qui afferunt, & fontem non minuit ex quo emanat; ita etiam & vitium & virtus, illum unde exit, & delectat, & perdit. Ex quibus omnibus satis constat, quod diximus, inter cætera Dei beneficia non minimum esse, quòd injuriarum condonationis legem nobis dederit: Nam si fingamus contrariam legem à Deo nobis datam esse, nullius ferendæ injuriæ, sed imperatam nobis esse à Deo ultionem, in quas angustias nos sæpe talis necessitas redigeret? Si enim à potentiori sis offensus, si ab æquali, si à pluribus, quis modus ultionis? & vide nùm ultio foret aliquando gravior injuriâ? Denique, uti præclare notat Isidorus Pelusiota lococit. inimicitia redderentur infinitæ, dùm injuria ultionem attraheret, ultio non esset sine nova injuria, cui altera ultio succederet; quæ cum esse non possit sine injuria, aliam deposceret ultionem, cuius vicissitudinis nullus unquam finis existeret; cum is qui utitur patientiâ, inimicitiam statim extinguat, sævum hominem mitigando, & ad ami-

citiam arte mirabili alliciendo: ubi autem amicitia est, nulla remanet inimicitia. Rationem affert Tertul. l. de pat. c. 18. quam supra retulimus: Omnis injuria cum patientiam offenderit, eodem exitu dispungitur, quo telum aliquod in petra constantissimæ duritiæ libratum, & obtusum, concidit enim ibidem irrita operâ, & infructuosâ, & nonnunquam repercussum in eum qui emisit, reciproco impetu sæviet: Ut scias plus lædi qui offendit, quàm qui patitur, immò qui patienter fert injuriam nihil patitur, sed qui facit injuriam: quod autem dicitur de faciente injuriam, idem dicendum est de referente: unde sequitur eum qui patienter tulit injuriam, nec reposuit, nec à se, nec ab alio pati, ut scias quod diximus facilius esse, atque jucundius ignoscere quam ulcisci.

Secunda causa cur inter Dei beneficia magnum sit quod legem nobis dederit de non vindicanda injuria, hæc est; quia plus peccat qui non parcit, quàm qui primus offedit: est autem summum beneficium à peccato liberari, & eo majus beneficium, quod à majori liberemur: ut hæc veritas melius intelligatur.

Certum est 1. maius esse malum injuriam inferre, quàm pati: rationem dat Synesius epist. 67. quia inferre injuriam proprium est malum; pati autem est alienum: deinde, quia licet pati injuriam malum sit pœnæ, tamen culpâ vacat, atque adeo non est probrosum: ad injuriam inferre probrosum est; quia intervenit culpa. Denique sicut honor magis est in honorante, quàm in honorato, ita injuriæ irrogatio.

Certum

Certum est 2. quod is peccat qui infert injuriam, si ille etiam peccet qui reponit eam. Id late probat Socrates apud platonem in Critone, & pro fundamento suæ doctrinæ id jacit, nulli omnino inferendam injuriam, quidquid tandem dicat vulgus, id enim contra justitiam est: quod annuente Critone, subinfert Socrates; neque igitur etiam licet & cui est facta injuria, vicissim rependere injuriam, quemadmodum vulgus existimat, quando quidem nullo modo fas est injuriam facere: mox adducto eodem, ut fateatur nulli damnum esse inferendum, addit, læsum, cum injuriam refert, damnum referre; unde concludit iniquam esse talem injuriæ repositionem: non igitur rependenda est injuria, neque damnum cuiquam mortalium inferendum est; quidquid tandem passi fuerimus ab alio incommodi. Eodem modo procedit libro 1. de Repub. ubi Socrates agens cum Polemarcho, destruit falsam vulgi doctrinam, quasi liceret de inimico ulcisci: si quis justum esse dixerit debita cuique tribuere; hoc autem intellexerit deberi inimicis damnum à iusto viro; amicis verò utilitatem, non ita prudenter dixerit: nusquam enim justum est visum violare quemquam: itaque negat dictum illud, justum esse amicos juvare, & inimicos violare, esse alicuius sapientis, ut Biantis, Pittaci, & similia, sed esse vocem tyraonum, ut Periandri, Perdicæ, vel Ismenix Thebani, aut alicuius potentiam affectantis: itaque Alcimus cap. 23. concludit ex Socratis doctrina: tantum malum injuria est, ut ferenda potius sit, quam

inferenda: hoc enim perversi est; illud infirmi. Id optime explicat Maximus Tyrius serm. 2. de non referenda injuria. Si simpliciter (inquit) injuriam inferre improbum est: etiam referre injuriam improbum est; nam si improbius est qui infert injuriam eo quod incipit, certè improbitate ei æquatur qui hoc ipsum reddit: & si is, qui injuriam facit malè facit, qui malum pro malo compensat, non minus malum facit, quamvis malum ulciscatur: nam uti beneficium qui reddit ei à quo accepit prius, nihilominus benè facit, quamvis acceperit prius: ita qui remuneratur malum, non minus malum facit, quamvis prius malè acceptus sit. Idem enim illi contingit, ut qui fuligine imputum tractat, eadem se fuligine inficit. Ita qui congregitur cum improbo, eiusdem malitiæ fit particeps. Itaque constat ex istis æqualiter saltem peccare, qui infert, & qui refert injuriam, cum Idem faciant, & ut ait Lactant. lib. 6. Institut. cap. 18. Qui referre injuriam nititur, eum ipsum à quo læsus est gestit imitari. Adde Tertullianum lib. de pat. cap. 10. Quid refert inter provocantem, & provocatum, nisi quod ille prior in maleficio deprehenditur; at ille postremo? tamen uterque læsi hominis Domino reus est, qui omnem nequam, & prohibet, & damnat: nullo in maleficio ordihis ratio est: nec locus secernit, quod similitudo cõiungit: absolute itaque præcipitur, malum malo non rependendum: par factum, par habet meritum. Neque enim valet frigida quorundam excusatio, quod qui prior læsit, nos provocavit; nam ut benè

dixit Basilius comment. 17. de Ira: Non differt hæc excusatio ab ea quâ scortatur uteretur, suam omnem culpam transferens in meretricem, quod ab illa ad peccandum fuisset illectus, quasi verò non ideo æqualiter condemnatur. Mala res est injuria: hanc tu ne imiteris; neque enim quod te aliquis prior lacefferit, ideo judicij severitatē hac excusatione deprecaberis.

Sed parum est quod dixerim utrumque peccasse, & qui fecit, & qui retulit injuriam, cum uterque injuriam fecerit; illud addidi plus peccare qui refert injuriam, quam qui facit. 1. quidem; quia qui refert injuriam, magis voluntariè peccat, quam qui infert: nam ut ait Maximus Tyrius serm. 2. Qui infert injuriam ex ignorantia juris, injuriosus est; unde minus agit liberè, nam ignorantia minuit libertatem: qui autem reponit injuriam, melius novit quid illa sit, quoniam illam expertus est, & peccat post exemplum: unde Basil. com. 17. de ira. Tu hominem irâ percitum adeo indecorè se gerentem intuens, non caves, ne illi similis fieres, sed indignaris, acerbius obiurgas, oblectaris, &c. Certè si ira malum est, cur malum illud non declinasti? sin veniâ digna est, quid irascenti succenses? itaque te alterius exemplum instruere debuit, non provocare: cum igitur illator injuriæ non habeat exemplum instruere debuit, non provocare: cum igitur illator injuriæ non habeat exemplum, tu verò habeas, plus peccasti.

Secundo, quia qui infert injuriam, ad alicuius gratiâ facere solet, ut vel bo-

num aliquod assequatur, aut illud alteri eripiat: at qui ulciscitur, cum solam vindictâ appetat, nullâ aliâ habet suæ actionis causâ, quâ alterius malum, quod habet & pro fine, & pro motivo, unde altero est deterior.

Tertiò, quia qui ulciscitur plures leges infringit, quam qui primus offendit; nã qui ulciscitur, præterquam easdem leges infringit, quas illator injuriæ; idem enim facit quod alter, cuius est imitator; etiam peccat contra eam quæ prohibet vindictam, & quæ jubet ut inimicus diligatur: Roman. 12. *Mibi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus*: Et Matth. 5. *Diligite inimicos, &c.*

Quartò, quia in vindicta semper est certamen quoddam; nam ut ait Basil. orat. 17. de ira, uter malis vincat, contentio exoritur, in quo vitiorum certamine, qui superior evadit, is est procul dubio miserior: cum itaque is qui ulciscitur, vincere studeat, certè ita fit, ut fere sepe sit deterior; in eiusmodi enim certaminibus improbis, ait Basil. loc. cit. miserior ille est, cui vicisse contigit, quoniam plus secum peccati reportat. Et hinc origo omnium malorum; hinc etiam nata omnia bella inter nationes, uti probat exemplo Græcorum Maximus Tyrius serm. 2. prætextum injuriæ existimantes, prævenientem injuriam: unde factum sæpe ut unam capientes urbem, multas everterent: ut enim (inquit) qui divitias quærunt, ac mari se committunt, maximo interdum scœnore pecuniam sumunt: sic etiam qui iræ indulgent, maximis se calamitatibus usuris involvunt. Vide enim quid vindictæ studiū sequatur

sequatur apud Lactantium 6. Institut. cap. 18. Nam inde certamina inter homines, inde pugnae, contentionesque nascuntur, nisi quod improbitati opposita impatientia, magnas saepe concitat tempestates: quod si patientiam, qua virtute nihil verius, nihil homine dignius inveniri potest, improbitati opposueris, extinguetur protinus, tanquam si igni aquam superfuderis; sin autem provocatrix illa improbitas, impatientiam sibi comparem nata est, tanquam perfusa oleo, tantum excitabit ignem, ut id non flumen aliquod, sed effusio cruoris extinguat: unde patet qui vindicat sepe addere ad injuriam.

Quinto, quia si malum est injuriam inferre, quod nemo negat; certe ille deterior est, qui maiorem infert injuriam; atqui uti ostendimus, ita fere fit, ut plus noceat qui refert injuriam, quam qui facit: unde licet putet se jure facere quod reponat injuriam, quasi idem restituat, in eo tamen manifesta injuria est, quod reponat majorem: non jam, uti lex praecipiebat, *dentem pro dente, oculum pro oculo*: sed ut notat Basil. conc. 17. de ira: Saepius injuriam non aequam lance rependimus, sed eam praeter modum ulciscimur: Neque tantum irascimur, si contumelias accipimus, sed etiam si non honoramur: eos quoque qui nos minus honorant, quam nos dignos putamus, pro inimicis habemus: In universum itaque id observandum est quod docet Isidorus Pelus. l. 3. Epist. 327. ut qui modum in ulciscendo excedit, censeatur injuriam inferre: nam cum quispiam majores delictis cruciatus infert, rursus injuriam auspex est; itaque uti superat poenam,

ita superat injuriam, si superat injuriam, superat crimine.

Sexto, quia qui ulciscitur, injurias facit aeternas, & inimicitias perennat: nam ut ait Maximus Tyrius serm. 2. Quis erit unquam injuriae finis, si qui injuriam est passus, ultionem nequaquam remittit, profecto necessarium erit malum continue ab alio ad alium transferri, ac transilire, injuriamque novam veterem semper injuriam excipere: quoniam quo jure permittis ei qui injuriam affectus est, ut injuriam auctori injuriae reddat, eodem reddit iterum ad eundem vindicta: eadem enim juris in utroque ratio est, & idem agendi eadem aequitas est: vide igitur quid facias, qui jus constituis ex injuriis: quousque se diffundet hoc malum? ubi deficiet? Non vides quod facias, perennis improbitatis fontem moves, legemque fers quam primam malorum causam universus orbis agnoscat, & experiatur.

Septimo, quia vindicta peculiarem habet cum peccatorum condonatione oppositionem: nam alia facile condonantur, istud autem non condonatur, oportet ergo ut peculiarem in se contineat malitiam. Id probat S. Chrysost. hom. 1. de diversis novi Testamenti, cum exponit parabolam de decem millium talentorum debitore, quam significatur Deum facile remittere innumerorum peccatorum multitudinem, quae designantur per decem mille talenta: *Omne debitum remisit tibi quia rogasti me*: sed non vindictam & negationem condonationis; etenim eum qui sic se gesserat, & durius objurgavit, eum scelestum appellans: *Serve nequam, omne debitum*

remisi tibi, & durius tractavit; nam eum tortoribus tradidit, quod initio non fecerat: immo priorem revocavit misericordiam, & veniam datam retractavit, ut intelligeret sub illa conditione ei datam esse veniam, ut Idem conseruo faceret; quod cum non fecisset, veniam datam Dominus retractavit: unde subdit Chryf. Quid est igitur peius injuriæ recordatione, cum benignitatem Dei jam depromptam revocet, & quæ non potuerunt efficere alia peccata, hæc efficiat ira erga proximum: Quamobrem non erraverit quis (pergit idem S.) si hoc peccatum gravius omni peccato pronunciet: alia omnia veniam impetrare potuerunt; illud solum adeo non potuit veniam adipisci, ut jam deleta, & jam extincta iterum refricari: duplex igitur malum: pertinax injuriæ memoria, & quod nullam excusationem apud Deum prætereundere potest, & quod reliqua peccata jam remissa iterum revocet, & contra nos constituat: quod hinc factum est; nihil enim omnino ita Deus odit, & aversatur ut hominem offensarum memorem, & tenacis iræ: quocirca audacter dixero omni peccato illud gravius esse: quin immo nec hoc dico, sed Christus per parabolam istam illud ostendit: si enim decem millibus talentorum, hoc est ineffabilibus peccatis, istud gravius esset, nequaquam huius causâ, illa omnia iam donata, revocata fuissent, &c. Nec meus est sermo iste, sed illius qui nos iudicaturus est, Dei: ex quibus omnibus patet quod à me dictum fuerat, plus peccare qui injuriam ulciscitur, quam qui infert. Hinc vide quàm malè adversa-

rius ad justitiam retulerit injuriæ vindicatione, cum ipsa nihil sit aliud quàm maioris injuriæ irrogatio, quàm plurimum legum violatio, quàm maioris criminis admisso, quàm inimicitarum perpetuitas & perennitas, quàm injuriarum accumulatio.

At oportet finem imponere injuriis, quod nullum ratione melius fiet, quàm si nulla impunè à quoquam feratur injuria, sed per vindictam alteram injuriam vindicetur: hinc enim unusquisque timebit alium offendere, si sciat se vindictam, & injuriæ repositionem expectare debere. At vide præposterum agendi modum, siquidem vindictio æternas facit inimicitias, dum injuria injuriam excipit; nam si propterea alicui conceditur injuriam reponere, quia injuriam passus est, certè in eundem etiam revertitur ultio, quia aliam injuriam fecit; & sic deinceps ab altero in alterum fiet. At, inquires, injuriam non fecit qui primam injuriam ultus est, quia jus habuit ultionis, & tantumdem reposuit. Sed 1. ostendimus vix fieri posse, ut invindicta ita modus servetur, ut non excedatur: itaque ut non nova fiat injuria, cuius si ultio etiã licita sit, jã ab alio etiã vindicanda erit, & fiet ultionum mira multiplicatio. 2. Neq; offenso licet privatam auctoritate offendente ulcisci: itaq; si faciat, iniuste faciet, & injuriam faciet, cum sese ulciscendi ius habeat nullum; nam qui prior læsit, ius habet, ne is quem læsit, de illata sibi injuria sumat ultionem, cum possit injuriæ illatæ compensationem exigere, impetrato Magistratus auxilio cuius partes, si usurpat, qui læsus est, & auctoritate suã

suâ injuriam reponat, injustè agit, non modo contra Iudicem, cuius potentiâ sibi arrogat, sed etiam contra eum qui prior læsit: licet enim alter inæqualitatem induxeris cum jure alieno, tamè retinet jus, ne in æqualitatis inductæ reparatio, ab ullo alio inferatur, quam ab eò, qui ad hoc munus delectus est, hoc est à Magistratu: qui si fileat, & injustè denegat ultionem, tolerandum est patienter, donec veniat Iudex omnium, qui arguat pro mansuetis terræ. Neque valet exemplum quod affertur, de occulta resumptione rei suæ ab injusto detentore per compensationem, cum aliæ viæ suas res recuperandi intercluduntur: quia nuda injuria nullam facit inæqualitatem in rebus alienis, ac proinde nihil ad læsum attinens evertat in rebus offendentis vel formaliter, vel virtualiter, ut liceat absque injustitia sibi assumere in locum rei propriæ: unde patet ultionem fieri non posse absque injustitia, & maiore etiam, uti ostendimus, quam fuerit prima læsio, ita ut peior sit qui refert injuriam, quam qui primus facit.

Hinc collige quàm verè dictum sit à Sapiente, Ecclesiast. 28. *Qui vindicari vult, inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit:* quia nimirum eodem modo se erga te geret Deus, quo tu erga proximum, secundum illud Matth. 7. *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis:* vindicari voluisti, vindictam invenies: alterius offensas mente retinuisti, Deus peccata tua servans servabit: jam utrumque inter se confer, & tuâ vindictâ & Dei vindictâ, quid potes quid Deus

potest: quò tua vindicta pertingere potest, quò Dei vindicta: tu aliena peccata servas, quia memoriâ eorum retines, & Deus servans servabit tua, sed quo usque? etiâ post interitum, etiam in æternitatem: sic pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis invicem peccata vestra de cordibus vestris: Pergit Sapiens loc. cit. Ecclesiast. 28. *Ipse cum caro sit reservat iram, & propitiationem petit à Deo: quis exorabit pro delictis illius?* In quibus verbis significat injurias in hominem admissas non posse esse magnas. *Ipse cum caro sit, reservat iram: & cum hoc faciat, rem indignam subijcit, & propitiationem petit à Deo:* quomodo enim veniam petere potest suorum delictorum, qui non parcat in se admissa: sed si nõ petat, alius pro illo petet: vide quid subijciat. *Quis exorabit pro delictis illius?* adeo nempe alienus est ab omni venia, ut nihil neque per se, nec per alium, sperare possit: quia oppositione habet cum donatione veniæ, quod ipse non ignoscat: nam deneganti veniam omnis venia negatur: sed nimirum id provenit quia nemo de sua morte cogitat: unde pergit Sapiens. *Memento novissimorum, & desine inimicari:* Nam qui mortem suam, & ultimum iudicium, ob oculos habet, non valde cogitat de ultione, sed magis de petenda venia, quam intelligit non esse sibi expectandam nisi ipse prius ignoscat, cum à Deo nunquam venia detur nisi sub hac cõditione: *Tabitudo eni & mors imminet,* hoc est brevi morieris, & putresces in sepulchro: talis itaque futurus, quid vindictam cogitas? *In mandatis eius, supple, permane: Memorare timorem Dei, &*

non irascaris proximo : Certè defectus timoris Divini in causâ est cur potius immoremur in ijs quæ alij contra nos moliuntur, quam in ijs quæ contra legem Dei audemus: at si iram Dei, si eius iudicium, si eius iracundiam, si supplicia æterna cogites, non cogitabis

de vindicandâ injuriâ, sed de venia impetrandâ, quam sequitur beatitudo ad quâ nos perducatur Jesus Christus, qui cû Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum.
Amen.

FERIA SEXTA CINERUM,

CONCIO QUINTA

DE DILECTIONE INIMICORUM.

Continuatur defensio Legis Christi circa injuriarum condonationem, quæ probatur esse omnium optima vindicta exemplo Davidis.

Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

QUÆ hæcenus dicta sunt in defensionem legis Christi, quæ nobis vindictam prohibet, sufficere possent homini cordato: Sed appetitus vindictæ tam altas in hominum pectoribus jecit radices, ut una manu avelli non possit. Quod enim naturale est, semper recurrit, & cum putas excisum, renascitur, ac difficile est homini persuadere, numquam ulcisci. Propterea sicut quædam vitia ipsis virtutibus contra virtutes utuntur, ipsa vindicta, contra vindictæ appetitum utamur; efficiamusque quod ait Psalmista, *irascimini, &*

nolite peccare, quod fiet si ipsam condonationem ostendamus esse optimam omnium vindictam: & vindictam obtineamus condonando. Quod ut nemo assequi potest, nisi per gratiam, neque ego possum dicere, nec vos ut oportet potestis comprehendere sine gratiâ, quam nõ nisi per Mariam sperare possumus, cùm ipsa sit & auctrix, & mater gratiæ. *Ave Maria.*

MAGNA Dei bonitas est, & mirificatio, quod cum nobis mandatum aliquod indicit, ubi nostra natura multum laboris & difficultatis haberet, facile illud